

Zadeva C-755/22**Predlog za sprejetje predhodne odločbe****Datum vložitve:**

13. december 2022

Predložitveno sodišče:

Okresní soud Praha-západ (Češka republika)

Datum predložitvene odločbe:

1. avgust 2022

Tožeča stranka:

Nárokuj s.r.o.

Tožena stranka:

EC Financial Services, a.s.

[...] (ni prevedeno)

SKLEP

Okresní soud Praha-západ (okrajno sodišče Praga-zahod, Češka republika)
[...] (ni prevedeno) v zadevi

tožeče stranke **Nárokuj s.r.o.**, [...] (ni prevedeno) s sedežem v [...] (ni
prevedeno)

Veselí nad Moravou [...] (ni prevedeno)

proti toženi **EC Financial Services, a.s.**, [...] (ni prevedeno) s sedežem v
stranki [...] (ni prevedeno) Dolní Břežany [...] (ni prevedeno)

za plačilo 35.000 CZK s pripadki

sklenilo:

[...] (ni prevedeno) [nacionalni postopek]

Okresní soud Praha-západ (okrajno sodišče Praga-zahod) je v skladu s členom 267 Pogodbe o delovanju Evropske unije Sodišču Evropske unije predložilo naslednje vprašanje za predhodno odločanje:

Ali je namen Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS kaznovanje dajalca kredita zaradi necelovite ocene kreditne sposobnosti potrošnika tudi v primeru, če je potrošnik v celoti odplačal kredit in med odplačevanjem kredita ni ugovarjal pogodbi?

Obrazložitev:

I. Predmet spora in pomembna dejstva

- 1 Predmet spora je zahtevek za vračilo neupravičene obogatitve v višini 35.000 CZK z zakonskimi zamudnimi obrestmi v višini 8,5 odstotka na leto za obdobje od 23. septembra 2021 do dneva plačila. Tožeča stranka je pridobila terjatev od potrošnika, ki je z družbo JET Money s.r.o. sklenil pogodbo o potrošniškem kreditu v višini 50.000 CZK. Pred sklenitvijo pogodbe je potrošnik predložil osebno izkaznico in voziško dovoljenje, plačilne liste, ki potrjujejo njegovo plačo iz delovnega razmerja za obdobje treh mesecev pred sklenitvijo kreditne pogodbe, potrdila o višini plačil za komunalne storitve v zvezi z uporabo stanovanja, televizije in interneta, prav tako za obdobje treh mesecev pred sklenitvijo kreditne pogodbe, ter izjavo o deležu skupnih gospodinjskih stroškov, ki ga bremenijo; poleg tega je v vlogi za kredit navedel, da nima drugih obstoječih dolgov, da je samski in da živi v skupnem gospodinjstvu z babico. Potrošnik je odplačal kredit in pripadajoče stroške, pri čemer je znesek plačil znašal 85.000 CZK. Znesek 35.000 CZK, zahtevan v tožbi, je razlika med glavnico kredita in zneskom plačil. 28. septembra 2018 je zaradi prenosa dela podjetja na sedanjo toženo stranko prišlo do spremembe upnika.
- 2 Med strankama ni spora glede dejstva, da je bila sklenjena kreditna pogodba, niti glede zneska, ki ga je plačal potrošnik. Dejansko stanje v bistvu ni sporno.
- 3 Stranki se ne strinjata glede razlage prava. Po mnenju tožeče stranke je dajalec kredita kršil svoje obveznosti, ker ni zadostno ocenil kreditne sposobnosti potrošnika, zaradi česar je pogodba nična. Ocena kreditne sposobnosti ni bila izvedena s skrbnostjo, ki se zahteva od trgovca, saj dajalec kredita na primer ni na verodostojen način preveril, koliko dejansko znašajo stroški. Po mnenju tožeče stranke je logično, da potrošnik ni mogel uveljavljati ničnosti pogodbe v času, ko ni imel možnosti pridobiti pravnega nasveta odvetnika. Po drugi strani pa tožena stranka navaja, da je bila kreditna sposobnost dovolj dobro ocenjena. Po njenem mnenju se pravila iz področja varstva potrošnikov za ta primer ne uporabljajo, saj imetnik terjatve ni več potrošnik, ampak gospodarska družba.
- 4 Predložitveno sodišče je stranki obvestilo, da namerava zgoraj navedeno vprašanje predložiti Sodišču Evropske unije, saj meni, da je ključno za rešitev spora. Tožeča stranka je nasprotovala predložitvi vprašanja za predhodno odločanje, ker na

podlagi sodbe Městský soud v Praze (mestno sodišče v Pragi, Češka republika) z dne 5. januarja 2022 [...] (ni prevedeno), iz katere izhaja, da ima varstvo potrošnikov preventivno funkcijo in funkcijo javnega reda, meni, da je nacionalna sodna praksa to vprašanje že rešila. Tožeča stranka se je sklicevala tudi na sodbo Krajský soud v Praze (okrožno sodišče v Pragi, Češka republika) z dne 9. januarja 2020, iz katere izhaja, da ocena kreditne sposobnosti varuje potrošnike pred tveganimi krediti in prekomerno zadolženostjo gospodinjestev; ta funkcija se ne izgubi niti v primeru tistih kreditov, ki so bila odplačana. Posledice najema tveganega kredita se lahko namreč pokažejo šele čez nekaj časa.

- 5 Tožena stranka se je strinjala s predložitvijo predhodnega vprašanja brez dodatnih stališč.

II. Upošteveno pravo EU

- 6 V uvodnih izjavah od 26 do 28 Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS je navedeno:

- *Države članice bi morale sprejeti ustrezne ukrepe za spodbujanje odgovornega ravnanja v vseh fazah kreditnega razmerja ob upoštevanju posebnosti svojih kreditnih trgov. Ti ukrepi vključujejo na primer določbe o obveščanju in izobraževanju potrošnikov, vključno z opozorili glede tveganja v primeru zamude plačila in prevelikih zadolžitvev. Še zlasti na rastočem kreditnem trgu je pomembno, da se dajalci kreditov ne spuščajo v neodgovorno posojanje ali izdajanje kreditov brez poprejšnje ocene kreditne sposobnosti, države članice pa bi morale izvajati potreben nadzor, da se izogne takšnemu ravnanju, in bi morale določiti potrebne ukrepe za sankcioniranje dajalcev kredita, v kolikor bi tako ravnali. Brez poseganja v določbe Direktive 2006/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2006 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti kreditnih institucij o kreditnem tveganju bi morali biti dajalci kreditov odgovorni za individualna preverjanja kreditne sposobnosti potrošnikov. V ta namen bi morali imeti možnost uporabe informacij, ki jih posredujejo potrošniki, ne samo med pripravo zadevne kreditne pogodbe, temveč tudi v času dolgotrajnega trgovinskega odnosa. Organi držav članic bi lahko dali ustrezna navodila in smernice tudi dajalcem kredita. Prav tako pa morajo tudi potrošniki ravnati preudarno in spoštovati svoje pogodbene obveznosti.*
- *Kljub obvezni zagotovitvi predpogodbenih informacij bo potrošnik morda potreboval še dodatno pomoč, da se bo lahko odločil, katera kreditna pogodba v okviru predlaganih proizvodov najbolj ustreza njegovim potrebam in finančnemu položaju. Zato bi morale države članice zagotoviti, da dajalci kreditov zagotavljajo takšno pomoč pri kreditnih proizvodih, ki jih nudijo potrošniku. Po potrebi je treba potrošniku na njemu razumljiv način pojasniti ustrezne predpogodbene informacije in bistvene značilnosti predlaganih kreditnih proizvodov, tako da potrošnik lahko razume učinke, ki bi jih lahko imeli na njegov gospodarski položaj. Po potrebi ta dolžnost nudenja pomoči potrošniku velja tudi*

za kreditne posrednike. Države članice smejo določiti, kdaj in v kakšni meri bi bilo treba potrošnikom dati taka pojasnila, pri tem pa morajo upoštevati posebne okoliščine, v katerih se ponuja kredit, potrebe potrošnika po pomoči in naravo posameznega kreditnega proizvoda.

- *Pri oceni kreditnega statusa potrošnika bi moral dajalec kredita uporabljati tudi ustrezne zbirke podatkov. Zaradi pravnih in dejanskih okoliščin se te lahko uporabijo v različnem obsegu. Da bi preprečili izkrivljanje konkurence med dajalci kreditov, je treba poskrbeti, da imajo dajalci kreditov dostop do zasebnih ali javnih zbirk podatkov, ki se nanašajo na potrošnike v državi članici, v kateri nimajo sedeža, pod enakimi nediskriminatornimi pogoji kot dajalci kreditov v tej državi članici.*
- 7 Člen 8(1) Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS določa, da *države članice zagotovijo, da pred sklenitvijo kreditne pogodbe dajalec kredita oceni potrošnikovo kreditno sposobnost na podlagi zadostnih informacij, ki jih, kjer je to primerno, pridobi od potrošnika, in po potrebi informacij, ki jih pridobi s poizvedbo v ustrezni zbirki podatkov. Države članice, ki v okviru nacionalne zakonodaje zahtevajo, da dajalec kredita oceni potrošnikovo kreditno sposobnost na podlagi poizvedbe v ustrezni zbirki podatkov, lahko ohranijo to zahtevo.*
- 8 Člen 22(1) Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS določa, da *če ta direktiva vsebuje usklajene določbe, države članice ne smejo ohraniti ali uvesti v svoje nacionalno pravo drugih določb, razen tistih, določenih v tej direktivi.*
- 9 Člen 22(2) Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS določa, da *države članice zagotovijo, da se potrošniki ne odpovejo pravicam, ki so jim podeljene z določbami nacionalne zakonodaje, ki uveljavljajo to direktivo ali so z njo usklajene.*
- 10 Člen 23 Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS določa, da *države članice sprejmejo pravila glede kazni, ki veljajo v primeru kršitve nacionalnih predpisov, sprejetih na podlagi te direktive, in vse potrebne ukrepe za zagotovitev izvrševanja teh kazni. Predpisane kazni morajo biti učinkovite, sorazmerne in odvračilne.*

III. Upošteвне določbe nacionalnega prava

- 11 Člen 86(1) zakon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (zakon št. 257/2016 o potrošniških kreditih), kakor je bil spremenjen, določa, da dajalec kredita pred sklenitvijo pogodbe o potrošniškem kreditu ali spremembo obveznosti iz take pogodbe, ki vključuje znatno povečanje skupnega zneska potrošniškega kredita,

oceni kreditno sposobnost potrošnika na podlagi potrebnih, zanesljivih, zadostnih in ustreznih informacij, pridobljenih od potrošnika in po potrebi iz zbirke podatkov, ki omogoča oceno kreditne sposobnosti potrošnika, ali iz drugih virov. Dajalec kredita odobri potrošniški kredit le, če rezultat ocene kreditne sposobnosti potrošnika pokaže, da ni utemeljenega dvoma o potrošnikovi sposobnosti odplačevanja potrošniškega kredita.

- 12 Člen 86(2) zakon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (zakon št. 257/2016 o potrošniških kreditih), kakor je bil spremenjen, določa, da dajalec kredita pri ocenjevanju kreditne sposobnosti potrošnika oceni zlasti potrošnikovo sposobnost odplačevanja dogovorjenih obrokov potrošniškega kredita na podlagi primerjave potrošnikovih prihodkov in odhodkov ter potrošnikovega načina odplačevanja obstoječih *dolgov*. Pri tem dajalec kredita upošteva vrednost premoženja potrošnika, če iz pogodbe o potrošniškem kreditu izhaja, da bo potrošniški kredit delno ali v celoti odplačan s prihodki od prodaje premoženja potrošnika in ne z obročnimi odplačili, ali če iz finančnega položaja potrošnika izhaja, da bo lahko odplačeval potrošniški kredit ne glede na višino svojih prihodkov.
- 13 Člen 87(1) zakon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru (zakon št. 257/2016 o potrošniških kreditih), kakor je bil spremenjen, določa, da *je pogodba nična, če dajalec kredita potrošniku odobri potrošniški kredit v nasprotju s členom 86(1), drugi stavek. Sodišče upošteva ničnost tudi brez predloga strank. Potrošnik mora glavnico potrošniškega kredita odplačati v roku, ki ustreza njegovim zmožnostim.*
- 14 Člen 2054(1) zakon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (zakon št. 89/2012, civilni zakonik), kakor je bil spremenjen (v nadaljnjem besedilu: češki civilni zakonik), določa, da *se plačilo obresti šteje za priznanje dolga glede zneska, na katerega se nanašajo obresti.*
- 15 Člen 2054(2) češkega civilnega zakonika določa, da *če dolžnik delno izpolni dolg, ima delna izpolnitev za posledico priznanje preostalega dolga, če je glede na okoliščine mogoče sklepati, da je dolžnik z izpolnitvijo priznal tudi preostali dolg.*
- 16 Člen 574 češkega civilnega zakonika določa, da *je treba načeloma šteti, da so pravni akti veljavni, in ne da so neveljavni.*
- 17 Člen 580(1) češkega civilnega zakonika določa, da *je pravni akt, ki je v nasprotju z dobrimi običaji, ničen, prav tako kot pravni akt, ki je v nasprotju z zakonom, če to zahtevata bistvo in namen zakona.*

IV. Obrazložitev vprašanja za predhodno odločanje

- 18 Predložitveno sodišče meni, da je treba za odločitev o zadevi ugotoviti, ali je namen Direktive 2008/48/ES z dne 23. aprila 2008 naložiti dajalcu kredita sankcijo, ker ni celovito ocenil kreditne sposobnosti potrošnika, tudi če je potrošnik v celoti odplačal kredit in med odplačevanjem kredita ni navajal nobenih ugovorov.

- 19 Čeprav nekatera nacionalna pritožbena sodišča menijo, da je odgovor na navedeno vprašanje pritrديلen, predložitveno sodišče meni, da Sodišče Evropske unije o obravnavanem vprašanju še ni odločilo in da lahko odgovor na to vprašanje temelji tudi na nasprotni razlagi, ki temelji na uravnoteženju interesov obeh pogodbenih strank in upoštevanju dejstva, da je tudi potrošnik odgovoren za svoja ravnanja.
- 20 Predložitveno sodišče upošteva tudi načelo, da lahko zavezujočo razlago prava Unije poda le Sodišče Evropske unije, ter načelo, da ima nacionalno sodišče, tudi sodišče prve stopnje, pravico postaviti vprašanje za pridobitev takšne razlage, in sicer neposredno na podlagi člena 267 Pogodbe o delovanju Evropske unije (prej člen 234 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti).
- 21 Iz uvodnih izjav Direktive (zlasti uvodnih izjav od 26 do 28, ki so navedene zgoraj) je razvidno, da je njen namen zaščititi potrošnika pred nepremišljenim zadolževanjem, ki bi lahko povzročilo nezmožnost odplačevanja dolgov, kar bi lahko vodilo celo v potrošnikovo plačilno nesposobnost.
- 22 Namen člena 8 Direktive je preprečiti, da bi imel potrošnik finančne težave pri odplačevanju kredita.
- 23 Če potrošnik v celoti odplača dolg, ne da bi med postopkom odplačevanja navedel kakršne koli ugovore, ni mogoče sklepati na obstoj škodljivih učinkov, pred katerimi Direktiva varuje potrošnike.
- 24 Obveznost dajalca kredita, da oceni kreditno sposobnost potrošnika, ni glavni cilj Direktive, temveč sredstvo za doseg cilja.
- 25 Zato se postavlja vprašanje, ali je samostojen cilj Direktive, da se dajalcu kredita naložijo sankcije v primeru, v katerem dajanje kredita ni imelo nobenih škodljivih posledic ali v katerem ni nobenih znakov škodljivih posledic (obstaja le možnost, da bi potrošnik v prihodnosti lahko postal plačilno nesposoben, vendar v tem primeru ni bila podana takšna trditev, še manj pa je bila dokazana). Poleg tega zahtevek trenutno uveljavlja gospodarska družba.
- 26 Če bi bila uporaba sankcij dovoljena tudi v obravnavanem primeru, to je če bi se pogodba, ki je bila izpolnjena brez ugovorov, štela za nično, bi bilo treba upoštevati tudi položaj drugih potrošnikov, pri katerih je trgovec opravil preverjanje kreditne sposobnosti v skladu s členom 8 Direktive (tako da je ustrezno ocenil sredstva in obveznosti), vendar ti potrošniki pozneje niso izpolnili svoje pogodbene obveznosti. V takih primerih ni mogoče trditi, da je razlog za ničnost pogodbe kršitev člena 8 Direktive, in potrošniki so odgovorni za celotno obveznost, vključno z dogovorjenimi stranskimi terjatvami, razen če se ugotovi drug razlog za ničnost kreditne pogodbe.
- 27 Predložitveno sodišče meni, da to vodi do neenakosti med potrošniki, saj je v primeru potrošnikov, ki so izpolnili pogodbo in pri katerih niso nastali škodljivi učinki, pred katerimi jih želi zaščititi Direktiva, pogodba nična (samo zato, ker

trgovec ni izvedel celotnega postopka), medtem ko v primeru potrošnikov, ki so postali plačilno nesposobni, vendar je trgovec izvedel popolno oceno kreditne sposobnosti v skladu s členom 8 Direktive, zaradi kršitve te določbe ne pride do ničnosti pogodbe.

- 28 Zato je predložitveno sodišče prepričano, da kreditne sposobnosti ni mogoče presojati ločeno od ostalih okoliščin samo na podlagi tega, kar trgovec zahteva od potrošnika, temveč je treba upoštevati tudi, kako se je dejansko oblikovalo celotno pogodbeno razmerje, v okviru varstvenega namena Direktive.
- 29 Po mnenju predložitvenega sodišča je treba predloženo vprašanje obravnavati tudi v luči splošnih pravnih načel, ki že tisočletja oblikujejo evropsko pravno kulturo in so odločilno vplivala na nastanek in razvoj pogodbenega prava posameznih držav članic Evropske unije. Gre predvsem za dobro vero in pravno varnost, ki naj bi koristili obema pogodbenima strankama, ne glede na to, ali gre za trgovca ali potrošnika, saj je spoštovanje teh načel neposredno povezano z zaupanjem v pravo.
- 30 Če je torej dajalec kredita s potrošnikom sklenil kreditno pogodbo, ki jo je dajalec kredita nato odobril, potrošnik pa jo je pravilno odplačal, lahko dajalec kredita pričakuje, da je potrošnik s plačili poravnal dolg iz pogodbe.
- 31 Tudi za pravni akt, ki se opravi s konkludentnim dejanjem (molče), se zahtevata obstoj dobre vere in pravna varnost druge stranke. V češkem pravu je ta institut določen v zgoraj navedenem členu 2054 češkega civilnega zakonika in je institut, ki je že od nekdanj vsebovan v češkem pravu (prej je bil vsebovan v členu 407 zakon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (zakon št. 513/1991, trgovinski zakonik), ki je veljal od 1. januarja 1992 do 31. decembra 2013, pa tudi v členu 97 zakon č. 141/1951 Sb., občanský zákoník (zakon št. 141/1951, civilni zakonik) in v členu 1497 zakon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský (ABGB) (zakon št. 946/1811, obci državljanski zakonik)).
- 32 Zadevne določbe so pravnim aktom, do katerih je prišlo s konkludentnim dejanjem, pripisovale pomen tako, da se je štelo, da je bil obstoj obveznosti priznan, ali pa je akt povzročil pretrganje zastaralnih rokov in rokov za priposestevanje pravice. Z drugimi besedami, konkludentna dejanja so bila in so neposredno povezana z zaupanjem drugi stranki v pravnem razmerju, razen če je mogoče iz okoliščin sklepati, da ta, ki je opravil neko dejanje, takega zaupanja ni nameraval ustvariti.
- 33 Načelo češkega civilnega prava je, da se pravni akti štejejo za veljavne in ne za neveljavne, saj lahko stranke zasebnopravnih aktov svobodno oblikujejo svoja pravna razmerja in so zanje tudi odgovorne, zato mora zasebno pravo spoštovati pomen te svobode in odgovornosti v zvezi z zadevnim aktom in iskati načine razlage, ki omogočajo, da se akt ohrani v veljavi, in ne, da se izpodbije njegova veljavnost.

- 34 Sankcija je smiselna, če je prišlo do kršitve zaščitene interesa in če je sankcija potrebna za odpravo posledic kršitve ali pa za odvrčanje kršitelja od nepravilnega ravnanja v prihodnosti. Nesmiselno je, da se sankcije uporabijo le kot preventivni ukrep, če ni prišlo do škodljivih posledic; to ni potrebno in je v nasprotju z načelom svobode [oblikovanja zasebnopravnih razmerij].
- 35 Iz Direktive ni jasno razvidno, ali je njen namen naložiti sankcije dajalcu kredita zaradi neizpolnitve določene obveznosti, če ne pride do kakšnega od položajev, zaradi katerega je bila Direktiva dejansko sprejeta.
- 36 V praksi se v zvezi s tem začenjajo pojavljati primeri, kot je ta v obravnavani zadevi (po popolnem odplačilu kredita se od dajalca kredita zahteva vračilo vseh obresti, ki so bile plačane v zvezi s kreditom). To vprašanje še ni bilo obravnavano na ravni Unije in po mnenju predložitvenega sodišča je za zagotovitev enotne razlage zaželeno, da ga obravnava Sodišče Evropske unije.

[...] (ni prevedeno) [nacionalni postopek]

Praga, 1. avgusta 2022

[...] (ni prevedeno)